

2763

פרוטוקול מס. 88/ג

מישיבת ועדת הכספים
התקיימה ביום ד', ט"ז בסיון, תשי"ח - 4.6.1958 בשעה 8.45

נ ו כ ח י ם

- חברי הוועדה: היו"ר י. גורי
 י. בדר
 א. בהיר
 ש. דיין
 א. הרצפלד
 מ. חזני
 א. כהן
 נ. לוי
 ז. סוזאייב
 י. ספיר
 ז. צור
 י. קרגמן
 ח. רובין

מוזמנים: ד"ר לבנטל - מטעם משרד המסחר והתעשייה.

ד"ר קיטרון - מטעם משרד המשפטים.

ש. בזק - מזכיר הוועדה.

חבר-הכנסת אלטמן.

סדר-היום: המשך הדיון בתקנות שעת חירום בדבר הסלת תשלומי חובה;

אישור הלוואות לפקידים מועברים;

אישור ערבויות מטעם המדינה להלוואות.

תגובת חבר-הכנסת אלטמן לדברי שר המסחר והתעשייה בוועדת הכספים.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. גורי:

נמשיך עתה את הדיון בתקנות שעת חירום

בדבר הסלת תשלומי חובה. אני סבור שאנו מצויידיים במידה מספקת בחומר על-מנת לגשת למלאכה ולעבור על התקנות סעיף-סעיף.

י. בדר: הייתי סבור ששר המסחר והתעשייה, לאחר

שאמר כאן אתמול דברים חשובים, ישתתף

גם בישיבה של היום תוך כוונה לא רק להשמיע אלא גם להאזין. אנקש את היו"ר הוועדה לבוא בדברים עם השר בנדון.

י. ספיר: אמנם לא השתתפתי בישיבה אתמול, אבל

לאור הדברים שנמסרו לי אני סבור ששר

המסחר והתעשייה צריך להשתתף בישיבה של הוועדה על-מנת להבהיר כמה דברים בקשר להערות הלא-ענייניות של אתמול.

אני אביא לידיעתו של השר את המשאלה

היו"ר י. גורי:

של חברי הוועדה.

י. ספיר:
בימים הראשונים שלאחר הפגרא הגשתי כמה שאלות לאינפורמציה למשרד האוצר ולמשרד המסחר והתעשייה. אני מבין ששר האוצר איננו יכול להשתתף בישיבות הוועדה, אבל מדוע אי-אפשר לקבל תשובה למספר שאלות אינפורמטיביות?

היו"ר י. גורי: אפנה בנדון למשרד האוצר.

י. בדר:
האם יו"ר הוועדה חושב זאת לנכון, שמשרד הבטחון פועל זה כחדשים ללא תקציב ומוציא כספים באופן בלתי-חוקי?

היו"ר י. גורי:
לפני שבוע אישרנו למשרד הבטחון תקציב לשלושה חדשים. אמנם בעבר פעל המשרד באופן בלתי חוקי, אבל כיום הוא נמצא במצב אחר.

אתמול היינו צריכים לקיים דיון על תקציב הבטחון. אולם נמסר לנו ממשרד הבטחון, ששר הבטחון מבקש להעתיק את הדיון לשבוע ימים. כמובן שהייתי צריך להיענות לבקשתו.

אני סבור שאצטרך לבקש את ועדת הכספים לתקן את ההחלטה שנתקבלה. בשעתו אישרנו תקציב לשלושה חדשים, כי היינו סבורים שנוכל לסיים את הדיון עד סוף יוני. עכשיו אני מטיל ספק בכך, ולכן חושבני שעלינו לתקן את ההחלטה ולקבוע תקופה של 4 חדשים במקום 3, כדי שבסוף יוני שוב לא יכנס המשרד למצב בלתי-חוקי. אני סבור שהוועדה תסכים לחיקון זה.

י. בדר:
יחסי לתקציב הבטחון ידוע; אבל העובדה שאנו תוך אהדה רבה נותנים למשרד הבטחון תקציב-ביניים, דבר שלא היינו נותנים למשרד אחר, עלולה להזיק בסופו של דבר.

היו"ר י. גורי:
אני לגמרי שותף לדעתו של חבר-הכנסת בדר, אלא שכאן יש תקלה שאינני יודע כיצד לסלק אותה. אנו דנים בתקציב הבטחון לאחר פגרת פסח, ועובדה זו יוצרת מצב בלתי-תקין שאינני יודע כיצד למצוא לו פתרון. הפתרון אולי נעוץ בכך, שתקציב הבטחון יוגש בעת ובעונה אחת עם הגשת התקציב הכללי, היינו - בחדשי ינואר-פברואר. אמנם באותה תקופה מוטלת עלינו מעמסה גדולה, אבל היינו צריכים לעשות מאמץ נוסף בחדשים האלה ולדון על תקציב הבטחון באופן מקביל לדיון בתקציב הכללי.

לגופו של ענין - אני שותף לדעה שזהו מצב לא תקין. נחפש דרך לתקן את הדבר בשנה הבאה.

אני מבין שהוועדה איננה מהיגדת לכך, שאודיע למשרד הבטחון שאושר תקציב זמני לא לשלושה חדשים אלא לארבעה.

הוחלט: לאשר למשרד הבטחון תקציב זמני לארבעה חדשים.

ז. סוזאייב:
הייתי מבקש ממשרד האוצר או ממשרד המסחר והתעשייה להביא לנו פרטים על פרשת חברת אינקודה. במפעל זה הושקע הון רב, בעיקר בדולרים, ואני חושב שוועדת הכספים רשאית לקבל דו"ח על הכספים שהושקעו בחברה וכן פרטים על ההפסדים.

היו"ר י. גורי: עם בואו של שר האוצר יוגש החומר בנדון.

תקנוה שעה חירום בדבר הטלת השלומי חובה

היו"ר י. גורי:

בירדנו כמה נקודות הקשורות בתקנות, ועתה נעבור עליהן סעיף סעיף. בדרך-כלל אנו נוהגים בדיונים שלנו לעסוק בהגדרות בסיום הדיון, ואני מציע לנהוג כך גם הפעם, אלא אם כן יש סיבות לגבי חלק מההגדרות או כולן שלא לנהוג כך.

י. ספיר:

בהגדרות אלו נקבע למעשה החוק. כל אשר נכלל בהגדרות יצר היקף רחב שאני רוצה

לשלול אותו.

ז. סוזאייב:

רצוני להסב את תשומת-לב היו"ר להחלטה שנתקבלה בוועדה האומרת: "... ברוב קולות הוחלט לדחות את הצעתו של חבר-הכנסת רובין. כאשר הוועדה תחדש את הדיון היא תתחיל מאותו מקום בו הופסק הדיון." אני מבקש לנהוג לפי ההחלטה שנתקבלה.

היו"ר י. גורי:

לא שכחתי את ההחלטה, ובעצם אילו צריך הייתי להיות נאמן בדיוק להחלטה, הייתי צריך לחדש את הדיון ביום א' בתל-אביב מסעיף 3. ההגיון שלי הדריך אותי אחרת. לא התחלנו את הדיון בסעיף 3, אלא מצאנו לנכון לקיים בירור כולל על נושא זה.

אנו חייבים לבוא לכנסת לפני 15.6 ולומר לה מה עשינו. אם נקיים את דרישתו של חבר-הכנסת סוזאייב ברור לי שלא נצליח לעמוד בתאריך. אילו הדבר היה הכרחי לגופו של ענין - הייתי חייב לחשוב על כך. כדי לבוא לכנסת ולהסביר את הענין בעד או נגד סעיף זה או אחר - אין בזה כל הכרח, בזמן שבאופק הצעת חוק שנדון בה.

ז. סוזאייב:

אני מציע להתחיל בסעיף 2. אשר לסעיף ההגדרות - אני זוכר שבאותה ישיבה הוסכם על מספר תיקונים בסעיף זה, ולכן אני מבקש שלקראת הדיון בסעיף זה יכינו נציגי המשרד נוסחה מתוקנת, לאור התיקונים שנתקבלו בעת הדיון וכן לאור התיקונים שהמשרד מוכן מצדו להוסיף.

היו"ר י. גורי:

רשמנו לפנינו, והדבר איננו שנוי במחלוקת - שדין הצווים הכלליים כדין צווי מכס מבחינה פרוצידורלית.

ד"ר קיטרון:

אתם מכירים את הבעיה של צווי מכס שמפרסמים שבועיים לפני הפגרא ותקפם פג באמצע הפגרא.

היו"ר י. גורי:

נעתיק את השאלה לסוף הדיון.

סעיף 2 (היו"ר קורא את הסעיף)

היו"ר י. גורי:

אני מבין שבסעיף זה מזדהה חבר-הכנסת ספיר עם דעתו של חבר-הכנסת בדר, שיש להפעיל את כל הסעיף הזה על יבוא בלבד, ואילו את כל היתר למחוק. ההצעה האחרת אומרת, שיש להפעיל את הסעיף לא רק על יבוא - ואין זה אומר שהוא יחול על כל יתר המטרות. חושבני שניטיב לעשות אם נכרר את עמדת הוועדה אם מפעילים את הסעיף על יבוא בלבד או לא רק אל יבוא.

י. ספיר:
לפני מספר שנים הביע השר נפתלי את ההנחה,
כי העובדה שבעלי סטוקים יכולים ליהנות
מרווח בלתי-סביר בעת שינויי שער או עליות של מחירים זהו חלק מהפיצוי
שהם מקבלים עבור הירידה הסופית של ערך ההון שלהם.

היו"ר י. גורי:
אני מבין שיש שתי דעות - דעה אחת אומרת
שיש להפעיל את הצווים על יבוא בלבד,
ודעה אחרת האומרת שיש להפעיל את הצווים לא רק על יבוא.

ה צ ב ע ה

ההצעה להפעיל את הצווים לא רק על יבוא - נתקבלה

היו"ר י. גורי:
עכשיו צריכות לבוא הצעות על מה להפעיל
את הצווים ועל מה לא.

י. בדר:
הדבר צריך לבוא לידי ביטוי בהגדרה הטכנית
של "טובין".

רצוני להזכיר לחברי הוועדה, שכאשר שאלני
היו"ר מה היא דרישתנו לגבי השלמה עם יתר הסעיפים בשלב של תקנות שעת
חירום, השיבותי, שהתנאי הוא כי הדבר יהיה מוגבל ליבוא. לאחר שהצעה זו
לא נתקבלה, אני מוכן להציע הצעותי ולנמקן לגבי כל סעיף וסעיף.

בסעיף 2(א) אני מציע למחוק את המלים
"אם היה לו יסוד סביר להניח". נוסח הסעיף יהיה בהתאם להצעתי: לא
ישמש השר בסמכות לפי תקנות אלה, אלא אם הדבר דרוש לאחת ממטרות אלה".
אני מציע הגדרה אוניקסטיבית.

היו"ר י. גורי:
אם מוחקים את המלים הללו, האם משמעות
המשפט משתנית? לפי דעתו אין הבדל רב
בין שתי הנוסחאות.

ד"ר קיסרון:
השאלה כאן - האם המבחן הוא טובינטיבי או
אוניקסטיבי. לפי גירסתו של חבר-הכנסת בדר
המבחן יהיה אוניקסטיבי, האם הדבר דרוש אם לאו. ואם אני אומר כך - דרוש
מכשיר אשר יקבע באופן אוניקסטיבי אם הדבר דרוש אם לאו. ומי יכול לקבוע
באופן אוניקסטיבי ובוודאות שהדבר הוא כך? אין מוסד, לא במדינה ולא
בעולם, שיכול לקבוע זאת.

י. בדר:
אם הצעתי תתקבל, הרי כמוכח שנשלב הראשון
השר הוא שיקבע אם הדבר דרוש אם לאו, אלא
שהנפגע יוכל ללכת לביה-הדין הגבוה לצדק ושם להוכיח שהדבר איננו דרוש.
ואם זוהי הבעיה, הרי אני מסכים להגדרה האומרת, שכל חובת הראיה כי
הדבר איננו דרוש על הטוען. לא יתכן שבמקרה זה לא יהיה קנה-מידה
אוניקסטיבי.

בענינים של רשיונות, שאלה הם ענינים
אדמיניסטרטיביים, השר מוכרח להחליט. רק במקרים נדירים, כאשר הבעיה
נוגעת לפגיעה ביסודות החוק, יוצא בית-המשפט העליון עם פסק-דין דוגמת
אותו פסק-דין שהוצא בענין ההובלה מפילנד לפיו הסירוב לאשר קו להובלת
סחורות היה בניגוד ליסודות החוק. לעומת זאת, הבעיה כאן היא אחרת. אין
זה ענין של צו אדמיניסטרטיבי; זוהי הסלת חובה לשלם בצורת צו. לא יכול
להיות מצב לפיו פלוני יחייב אותי לשלם כיוון שהוא סבור שאני חייב
לשלם. אדם איננו יכול לדרוש תשלום על-סמך הטענה שהוא סבור.

היו"ר י. גורי:
כאשר אומרים: הדבר דרוש לי, היינו -
דרוש לטובת המדינה, זהו נוסח יותר
רחב מאשר הנוסח האומר: אני סבור שהדבר דרוש לי. אלא בא ד"ר קיסרון
ואומר, שבדרך זו מוסרים את הנהלת המדיניות הכלכלית לשיקול-דעתו של
בית-המשפט, ובזאת איננו רוצים.

א.ד.

ח. רובין:
אני מציע למחוק את המלה "לו". הצעת חבר-הכנסת בדר אומרת, שיהיה קריטריון אובייקטיבי מוחלט. צריכה להיות הוכחה שהדבר מבחינה אובייקטיבית דרוש, ואז הצו עומד במבחן. אם ייאמר: אם היה יסוד סביר להניח... - הרי שלא צריכה להיות הוכחה אובייקטיבית שהדבר דרוש, אלא מספיק שכל הטימנים מעידים על כך שהדבר דרוש.

היו"ר י. גורי:
לפי עניות דעתי הצעה זו בוגדת לחלוטין את משמעות הסעיף ומרוקנת אותו מתכנו. למי היה יסוד סביר? מי הוא המחליט בסופו של דבר? הדברים אינם יכולים להיות חלויים באוויר. הביצוע מופקד בידי השר ולו יש יסוד סביר להניח. אם אתה נוטל את העיקר - הסעיף הופך להיות סעיף ריק ומחוסר כל משמעות.

א. כהן:
רצוני להעיר למציע שאין כל הבדל בין שתי הנוסחאות, כיוון שהנושא בסעיף זה הוא השר.

ד"ר קיטרון:
אני חושב שאני יכול לקבל את ההצעה, אבל אתם אינכם יכולים לקבלה. אם נאמר: "אם היה יסוד סביר להניח" - הרי מספיק שלפקיד מסוים אחד היה יסוד כזה, ולא דווקא לשר או למישהו מהפקידות הבכירה של המשרד.

היו"ר י. גורי: אנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע ה

הצעת חבר-הכנסת בדר למחוק את המלים "אם היה לו יסוד סביר להניח" -

לא נתקבלה

בעד הצעת חבר-הכנסת רובין למחוק את המלה "לו" - 5 קולות

בעד הנוסח כפי שהוצע על-ידי הממשלה - 5 קולות

הוחלט: כיוון שהקולות היו שקולים תובאנה שתי גירסאות.

י. בדר:
אני מבקש לקבל חוות-דעת של היועץ המשפטי ולאחר מכן לקיים הצבעה. שמענו כאן הודעה שמחיקת המלה "לו" מעניקה סמכות לכל פקיד לקבוע מדיניות.

ז. מוזאיב:
אשר לפסקה (1) - אנו מכניסים כאן את המושג שהכניסו האנגלים בדבר unreasonable property, ביטוי שגורם לסיבוכים. עד כה לא הצליחו להסביר למה הכוונה, לא נבית-המשפט ולא בממשלה. לי נראה שאנו מעתיקים את המושג באופן אוטומטי מתוך ידיעה מראש שזהו מושג מאד מעורפל ובלתי ברור. נוסף לכך, שמענו בוועדה פירושים שונים למושג זה. נאמר, שאם זה רווח הנובע ממאמץ של אדם, או בעל סחורה, או עושה שירות - הרי הוא תמיד reasonable; אם הוא איננו נובע מכך - הוא unreasonable.

אני סבור שוועדת הכספים, ברגע שהיא חוזרת על הנוסחה הזו, חייבת להוסיף משהו מצדה כדי להבהיר כיצד היא מבינה את המושג "ספיגת רווח בלתי-מסתבר". אני מציע איפוא שלא נקבל באופן אוטומטי את הנוסחה הזו. כן אני מבקש שיוסבר לי מה נחשב היום לרווח בלתי-מסתבר.

אני מציע למחוק בסעיף זה את המלה "בין" וכן את המלים "ובין אם לא נקבע". נוסח הסעיף בהשטת המלים הללו יתן לי הגדרה אובייקטיבית של רווח בלתי-מסתבר. אם אדם עומד לקבל רשיון להבאת סחורה ויודעים מראש ששם יש רווח שאין מתכוונים לתת לו, הרי המשרד שמוציא את הרשיון יקבע לגבי המצרף, אם הוא מצרף שחל עליו פיקוח, את המחיר בזמן הוצאת הרשיון. תוספת זו תיקבע כתוספת של רווח בלתי מסתבר. המשרד יכול לקבוע למצרף מסוים מחיר מכסימאלי ועל-סמך זאת לגבות את ההפרש. הצעתי לא תאפשר למשרדי הממשלה לגבות לגבי מצרף שלא נקבע לו מחיר מכסימאלי רווח שנראה למשרד כבלתי-מסתבר.

ד"ר קיטרון:
זכיתי עתה לשמוע מפי נציג סיעת הציונים הכלליים הצעה המבקשת את הרחבת הפיקוח. אם נקבל את ההצעה, התוצאה תהיה שאם השר ירצה להפעיל את סמכותו, הוא יצטרך קודם כל לקבוע מחיר מכסימאלי מראש.

ד"ר לבנטל:
אינני רוצה לחזור על הערתו של ד"ר קיטרון, שהצעה זו מחייבת את המשרד לחזור למשטר הפיקוח. כבר לפי המכשיר המנדטורי הקודם, נקבע בבג"צ נגד יבואני חמרי בנין זכות השלטונות לדרוש היטלים גם לגבי סחורות שהן בפיקוח על המחירים.

ח. רובין:
חבר-הכנסת סוזאייב איננו צודק בשני דברים. המדובר איננו בהוראה פלילית, אלא בהוראה בדבר תשלום מסים. אם יהיה צו אישי - הרי שאלת הרווח הבלתי-סביר יכולה להתברר בערכאות. אם השאלה תתעורר במסגרת של צו כללי - הוא ייבחן בוודאי על-ידי ועדת הכספים של הכנסת. לכן אני חושב שהחששות כי יכול להיות כאן ניצול לרעה אינן מתקבלות על הדעת.

י. ספיר:
אולי מוטב לקבוע בהגדרות את המושג "רווח בלתי מסתבר" וכאשר נגיע להגדרות - נתווכח על כך.

רצוני להציע למחוק את המלה "מניעתו". כיצד אפשר למנוע את הרווח הבלתי מסתבר? לדוגמה, נותנים רשיון ומעריכים שיש בעסקה זו רווח גדול. עד שהסחורה מגעת מתברר שיש הפסד. מה יעשו עם ההיטל? אם יש פה גם צו כללי וגם אישי - הרי השר בשיקוליו יחליט על היטל מסוים לא רק אם הוא עונה על כל המטרות, אלא אם הוא עונה על מטרה אחת בלבד, והמטרה הזו היא ספיגת רווח בלבד. הדבר מותנה איפוא ברווח. כאשר אני אומר - ספיגת רווח כשהוא נוצר במטרה למנוע רווח בלתי-מסתבר - זה מתוך השערה שהמחיר שיתקבל יהיה כזה שישאר רווח בלתי-מסתבר. אני מביא אותו בחשבון מראש. ופה יקרה אם לא יהיה רווח? אינני יכול להשתמש כאן בנימוק של תוצרת הארץ בפרט לגבי צו אישי.

אני מציע למחוק את המלה "מניעתו" וכן למחוק את כל מה שקשור בשירות. אינני יודע מזה שירות והיכן יש רווח בלתי-מסתבר בשירות. אני מוכן לומר שהצעת חבר-הכנסת סוזאייב מכוונת לכך, שהדבר יקבע במקרה שיש מחיר מכסימאלי, וממילא זה יהיה מוגבל לדברים מסוימים חיוניים.

היו"ר י. גורי:
אני מבין שחבר-הכנסת סוזאייב מבקש לתקן את הסעיף ולנסחו - ספיגת רווח בלתי-מסתבר. אם נקבע לטובין מחיר או שכר מכסימאליים או קבועים, לפי כל דין.

י. בדר:
אני מציע: ספיגת רווח בלתי מסתבר מעסקה שנעשתה על-סמך רשיון, או שאסור היה לעשותה בלי רשיון, במידה שהרווח נובע מהגבלות הסחר על-ידי החוק, או מאיסור עשיית עסקה ללא רשיונות (להלן - הרווח הדיפרנציאלי).

ח. רובין:
אני מציע להשתמש במושג "בלתי סביר" במקום "בלתי מסתבר".

ד"ר קיטרון:
נראה לי שאפשר לקבל זאת, כפוף לחוות-דעתו של מר שלי.

י. בדר:
הצעת כוללת את כל המקרים שהופיעו עד עתה בצוויים, היא כוללת כל יבוא, כל עוד היבוא הוא על-סמך רשיונות, והיא כוללת עסקות אחרות בהן הממשלה במישרין מספקת את החמרים.

אשר להצעת חבר-הכנסת סוזאייב - הרי לפי דעתי אם משהו גובה מחיר מעל למחיר המכסימאלי שנקבע, הרי במצב הקיים זוהי עבירה. עבירה זו מחייבת משפט עם התוצאות הפליליות הכרוכות בהפקעת מחירים. אני סבור שבעיית המחיר המכסימאלי נכנסה כאן מבחינה משפטית בטעות.

ד"ר קיטרון:
פסקה זו נכנסה לכאן כדי למנוע ספק. אם הייתי מסתפק כאן במלים "לדי למנוע ספיגת רווח בלתי-מסתבר או מניעתו" - "לי לפחות היה ברור, שאם לא נקבע מחיר מכסימאלי - הרי אני יכול להשתמש בסעיף זה; אבל אם נקבע - אז יש ספק גדול אם בלי המלים הללו אפשר היה לומר: אמנם המחיר המכסימאלי נקבע, אבל אינני רוצה שיהיה לך רווח כה עצום ולכן אני מטיל חשום חובה. מבלי המלים המפורשות הללו לא הייתי יכול לעשות זאת.

י. בדר:
אני מוחה בתוקף נגד זה, כי הוא עושה את החוק לפיקציה. היום כאשר יש מחיר מכסימאלי - אין בעיה אם השר סבור או איננו סבור שצריך להוציא צו.

ד"ר קיטרון:
גם בחוק הפלילי נאמר, שאתה יכול להיות אשם בעבירה של רווח בלתי-סביר, אף על פי שמכרת במחיר מכסימאלי.

י. בדר:
סעיף זה בא או במקום סנקציות על מחיר מופקע - ואינני יודע אם כך הדבר - או שהוא נותן לממשלה שתי דרכים מקבילות להגיב על הפקעת מחירים, היינו - להשתמש בחוק הפלילי או בסעיף זה. אני מתנגד גם לזה וגם לזה, והמקרה השני הוא אפילו יותר חסור.

י. ספיר:
אני מבקש שהוח לשקול את הדברים לפני ההצבעה. במבט ראשון נראה היה לי, שהשר ישקול מקרים שהם למעלה מהמחיר המכסימאלי. מסתבר איפוא שהוא זכאי להטיל היטל גם במסגרת המחיר המכסימאלי אם נראה לו שיש כאן רווח בלתי-סביר. יוצא איפוא שהממשלה מצד אחד קבעה מחיר מכסימאלי והכשירה אותו, ומצד שני, אם אדם הצליח בגבולות המחיר המכסימאלי להשיג רווח - רשאים להטיל עליו היטל.

היו"ר י. גורי:
אני נענה לבקשתו של חבר-הכנסת ספיר ודוחה את ההצבעה ליום א' הבא.

סעיף 2(א)(2)

י. בדר:
קודם כל אני מציע למחוק את הסעיף, וזאת לא מפני שאני חושב שאין צורך בהגנה על תוצרת הארץ; אני חושב שהגנה כזו היא דרושה ביותר, אבל אני סבור ששלושת המכשירים הקיימים: שיטת רשיונות היבוא, חוקי המכס והוועדה להגנה על תוצרת הארץ הם מספיקים לגמרי כדי להגשים את המטרה. המכשיר הנוסף הזה רק יכול לגרום לערבוניה. נוסף לזה, יש לי יסוד סביר להניח שמשרד המסחר והתעשייה איננו המכשיר המתאים ביותר להגנה על תוצרת הארץ, כי יש מקרים בהם המשרד פגע ביותר בעניין זה - ואני עוד אביא את המקרים הללו לוועדה בבוא העת. אני חושב שהוועדה להגנה על תוצרת הארץ, אם תינתן לה אפשרות ללחוץ על הנוגעים בדבר, תדע למנוע אותם יוצאים מהכלל משוברים שלפעמים נעשים במשרד המסחר והתעשייה.

ד"ר לבנטל:
ועדה זו נתמנתה על-ידי שר המסחר והתעשייה. היא מסונפת דוקא למשרד זה שסומך על המלצותיה.

י. בדר:
הצעתי היא למחוק את הסעיף. באופן אלטרנטיבי אני מציע כי ייאסר: אבל לא ישתמש השר בסמכות זה אלא אחרי התייעצות עם הוועדה להגנה על תוצרת הארץ.

ד"ר לבנטל:
מצדנו אני חושב שלא תהיה התנגדות לכך, אבל לוועדה זו אין סטטוס חוקי.

י. בדר:
אני מוכן לוותר על ההצעה.
בשבוע הבא אביא בפני הוועדה את המקרים שרמזתי עליהם.

היו"ר י. גורי:
אני מעמיד להצבעה את הצעת חבר-הכנסת בדר.

ה צ ב ע ה

הצעת חבר-הכנסת בדר - לא נתקבלה
הצעת הממשלה - נתקבלה

אישור הלוואות לפקידים מועברים

ש. בזק:

אני מבקש להביא לאישור הוועדה את סיכומיה של וועדת המשנה בנוגע להלוואות לפקידים מועברים. ועדת המשנה אישרה - א) הלוואה למנהל האגף לבעלי חיים במשרד החקלאות העובר לתל-אביב עקב תפקידו בסך 6,000 לירות. זוהי הלוואה רגילה ל- 8 שנים ברבית של 7,5%, בהאם לתקן שאושר בוועדת הכספים. ב) הלוואה שניה למר שוחט, עוזר ראשי למפקד מחוזי במשרד החינוך - בסכום של 5,000 לירות.

הלוואות אושרו על-ידי ועדת המשנה פה אחד.

הלוואות לפקידים המועברים - א ו ש ר ו

ש. בזק:

ועדת המשנה בראשותו של חבר-הכנסת חזני אישרה שתי ערבויות מטעם המדינה: - האחת - להלוואה לבית-הספר החקלאי מקווה ישראל. זוהי הגדלת ההלוואה שאושרה בשעתו על-ידי הוועדה מ- 200,000 לירות ל- 210,000 לירות. לגבי סכום של 85,000 ביקש האוצר להאריך את תקופת הפרעון ל- 8 שנים. הלוואה זו אושרה על-ידי ועדת המשנה פה אחד.

ההלוואה השניה הייתה לעיריית חיפה בסכום של 400,000 לירות. הקשורה בבניית רכבת התחתית.

מ. חזני:

מסתבר שיש להזמין את אנשי עיריית חיפה לישיבה על-מנת לקבל מהם הסבר על ענין הרכבת כיוון שהאמיסיה בסכום של 2,5 מיליון דולר בינתיים איננה מתקבלת כפי שציפו בתחילה, ובמקום זה יהיה צורך לגייס כספים על-ידי אמיסיה בארץ.

בכלל סכום ההשקעה שצריך להגיע ל- 10 מיליון, יש הלוואה של 400 אלף לירות באמצעות הבנק הלאומי מכספי קופת התגמולים. הבנק איננו מוכן לתת את ההלוואה בלי ערבות המדינה. התנאי הוא שעיריית חיפה תפדה את ההלוואה באמצעות ניירות ערך משלה. יגא יש הסכמה עקרונית של הממשלה לאפשר הוצאת אמיסיה גם בארץ. לפי הסדר צריך היה להוציא את האמיסיה, אבל האוצר הקפיד בינתיים הוצאת ניירות-ערך חדשים. הבנק הלאומי מלווה את הסכום הזה העומד לפרעון בבת-אחת ב- 1.9.1961, אבל עיריית חיפה רשאית לפרוע את הסכום אף לפני מועד הפרעון בערך הנקוב של ניירות-הערך שלה או איגרות החוב שיוצאו על-ידי מפעלי חיפה. הכוונה היא להחליף את ההלוואה בניירות ערך שהעירייה תוציא. בינתיים הסכום עומד לפרעון בבת-אחת, ובכל-זאת הבנק איננו מוכן לתת את ההלוואה בלי ערבות.

ז. סוזאייב:
 אם עיריית חיפה תהיה רשאית לפדות את ההלוואה בניירות ערך שלה - אין בטחון שניירות הערך צמודות הדולר שהוצאו לא יהיו בלמטה מהמחיר הנקוב. ואם כך - מי ישא בהפסד, ואפשר מאד שיהיו הפרשים? השאלה היא: במקרה של הפרשים, מי יסבול - האם הבנק שנותן את ההלוואה, או המדינה שנותנת את הערבות? האם המדינה תהיה אחראית לתשלום ההפסד?
מ. חזני:
 המדינה ערבה על סכום נומינאלי. לפי מבנה העסקה אין הדבר נוגע למדינה. המדינה אחראית בעד סכום מסוים על תנאי שאפשר לפרוע אותו בניירות-ערך במחיר נקוב.

היו"ר י. גורי:
 למכתבנו נצרף את שאלתו של חבר-הכנסת סוזאייב ונבקש ממך צגצג לתת תשובה. נוסיף פסקה האומרת, שהוועדה שומרת לעצמה זכות, אם התשובה תהיה שלא לפי הפירוש של חבר-הכנסת חזני, לחזור ולדון בשאלה.
מ. חזני:
 מאחר והיה צורך בגיוס כסף נוסף, בניגוד לתכנית המקורית, אבקש להזמין את ראש עיריית חיפה לישיבה כדי שיתן הסברים על תכנית המימון.

ז. סוזאייב:
 ראיתי בתכנית זו בהיקף של 10 מיליון, כי בסופו של דבר המדינה תצטרך לעזור במימונה של התכנית. גם אם חלק מהכספים יתקבלו על-ידי הפצת ניירות-ערך, זה גם כן מקור להלוואות לצרכים חיוניים מאד. אני מטיל ספק אם במצב האשראי הקיים במדינה הייתה הצדקה להוציא סכום של 10 מיליון למטרה כל-כך לא פרודוקטיבית ושאינה עומדת בשורה ראשונה של סולם העדיפויות כמו התכנית להקמת רכבת תחתית.

היו"ר י. גורי: מי בעד אישור הערבות?

הערבות אושרה

ז. סוזאייב:
 אני מבקש לציין שהצבעתי נגד אישור הערבות.

היו"ר י. גורי:
 על כמה דברים שנאמרו על-ידי שר של חבר-הכנסת אלטמן באוסטרליה.
 בענייני לבקשתו של חבר-הכנסת אלטמן להופיע בפני ועדת הכספים כדי לחלוק המסחר והתעשייה בוועדה בקשר להופעותיו

א. אלטמן:
 בפרטי-כל של ועדת הכספים מצאתי, שהשר ספיר מסר בקשר לבקורו באוסטרליה, ששם הוא נוכח שאני ספרתי דברים שלא היו ולא נבראו, והוא חושב שאפילו אני עצמי אינני מאמין בכך. והוא הוסיף: "אין אני חושב שדבריו (ז.א. דברי) יוסיפו כבוד לא דק למדינה, אלא אפילו לחבר-הכנסת אלטמן."

אני מצטער שהשר נכשל וביסס את מסקנותיו על אינפורמציה שנמסרה לו על-ידי החוגים השייכים למפלגת פועלי-ציון וחוגים אחרים שמתייחסים באיבה לרביזיוניזם. חוגים אלה ניסו לסלף את דברי כבר ערב צאתי מאוסטרליה. בהסתה זו השתתף גם עסקן ציוני ותיק שלא היה במלבורן בזמן שהותי שם ואף פעם לא שמע את נאומי.

ביקורת מדיניות נחשבת אצל חוגים אלה להשמצה והסתה. בדו"ח שהופיע בעתון על אספת פועלי-ציון שנקראה לשם התקפה עלי, אמר מנהיג שלהם: "לבקר את הממשלה והסוכנות מחוץ לגבולות המדינה גורם נזק." אולם אנשים אינטליגנטיים שם יודעים שגם באוסטרליה

יש ממשלה ואופוזיציה וכיוון לשקיבלו חינוך דימוקרטי הם רוצים לשמוע גם דעת האופוזיציה, כי רק במשטר טוטליטרי אין אופוזיציה. הם טוענים (עיין בעתון "ג' ואיש הרולד" מיום 9.8.57) ש"בלי חלוקי-דעות אין דמוקרטיה".

תפקידי היה כחבר הכנסת הראשון שהופיע בשם סיעתו ומפלגתו שם לספר לציבור על עמדתנו הפוליטית והכלכלית ועל מה נטוש הוויכוח בין הממשלה והאופוזיציה בארץ. כדאי לציין שבשטח הכלכלי מתנהל ויכוח דומה גם באוסטרליה בין הממשלה הליברלית והאופוזיציה הליברליסטית.

בזמנו חפיעו גם ב"דבר" כתבות מלאות השמצות, שקרים וסילופים. לא אוכל ברגעים העומדים לרשותי להביא לכם ציטטות רבות מהעתונות האוסטרלית.

באוסטרליה אין למפלגתי עתון. העתונות היהודית והיהודות-אנגלית משרתת בנאמנות את הציונות והמשטר הקיים בארץ. והנה עתונות זו הדפיסה בזמן שהותי שם אלפי מלים על נאומי הפוטמביים וגם על אלה שנאמרו במסיבות ביתיות. כל הופעה זכתה לדו"ח. תעברו על העתונים האלה ותווכחו לדעת, שאין שחר לכל דברי ההשמצה. דברתי על העניינים הגדולים של המדינה, על בעיותיה ועל עתידה. כמובן, כל זה מנקודת השקפה שלי. דברי עוררו התענינות בלתי רגילה וביקור הפך להיות מאורע מרכזי בחיי הקהילה שם.

יושב-ראש ההסתדרות הציונית במלבורן אמר באחד האסיפות הגדולות שבקורי הוא "מאורע היסטורי בחיי יהדות אוסטרליה". עתונים כתבו שזה שנים לא שמעו נאומים מקליבר זה. ראשי היהדות היו נוכחים כמעט בכל ההרצאות שלי, בקבלות הפנים שנערכו בראשית ביקורי ובנשפי הפרידה ערב צאתי. הן במלבורן והן בסידני נוכחו וברכו אותי כל סנהיגי היהדות והציונות: מר איינפלד, נשיא מועצת יהודי אוסטרליה; מר רפקה, נשיא ועד הקהילה במלבורן; מר נוימן, נשיא ועד הקהילה בסידני; וההסתדרות הציונית במקום; מר פריילין, נשיא ההסתדרות הציונית באוסטרליה; מר יעקובסון, נשיא ההסתדרות הציונית במלבורן; הרבנים הראשיים משהי הקהילות והאחרים. האם כל אלה היו מכבדים אותי בנוכחותם ומברכים אותי לו הייתי עוסק בהשמצות ולו הייתי אומר דברים שלא היו ולא נבראו? הם כיבדו אותי כיוון שבקורי הוסיף כבוד רב למדינת ישראל.

הראיונות שלי עם גדולי העתונאים בעתונות הגדולה הכללית, ברדיו, בטלביזיה - עוררו אהדה אצל רחוקים ומתנגדים. ה"דיילי טלגרף" בסידני הדפיס ראיון אתי על עמוד שלם. הוא פונה לדעת הקהל באוסטרליה להקשיב לדברי, כי אני יודע יותר טוב מהם את המצב ומה יש לעשות במזרח התיכון. נשיא יהדות אוסטרליה מסר לי ששר החוץ מר קייסי טלפן אליו אחרי שיחתי אתו ומסר לו שהוא מאד התרשם מהשיחה ולמד הרבה. ומנהיג יהודי זה אמר לי שאין שר החוץ נוהג לטלפן אלש לאחר שיחות. סימן שהוא התרשם ביותר.

כל החוגים היהודיים הזמינו אותי להרצות; מפלגות, אוניברסיטה, מועדונים מחריים, ידידי האוניברסיטה, ועדי הקהילות, ההסתדרות הציונית וכו' וכו'; וכולם כתבו מכתבי תודה על אשר למדו כתוצאה מהרצאותי. האם אין כל זה מעיד על ההיפך הגמור ממה שמסר לכם השר?

השר דואג לכבוד המדינה. אחד העתונים כותב, שהם ראו כבר חברי פרלמנט ומדינאים שונים מארצות שונות, והנה במקרה שלי הם רואים "איש פרלמנט מהקליבר הגבוה ביותר". האם זה הוסיף כבוד למדינה או לא?

על השר לדעת שאני שכנעתי הרבה אנשים, אלוה מסוים שאני דובר אמת ואומר דברים שאני מאמין בהם, ואני יודע את הדברים שאני מדבר עליהם. על כן הצלחתי באוסטרליה לשכנע מאות אנשים שהיו רחוקים מציונות ומכל גוף ציוני.

ביזמתי קם גוף חדש בשם "התנועה הישראלית העולמית", אשר באסיפת היסוד שלה ברשמו 135 איש מראשי הציבור האינטלקטואלי

והעשירים במקום. ועל כך כותב אחד העתוננים, שאת האנשים האלה לא הצליחה למשוך עד עכשיו שום מפלגה ציונית". וגוף זה בחר מוסדות והציג כמטרה עיקרית לעצמו לגייס השקעות הון בישראל.

אמנם באתי לאוסטרליה כשליח מפלגה, אבל כמו תמיד מלאתי למעשה שליחות המדינה. פגשתי "יורדים", פגשתי יהודים שניקרו בארץ ורצו להשקיע ולהשתקע והם חזרו בגלל סיבות הקשורות במשטר בארץ. ואני עם כל הביקורת (שאגב נאמרה במידה שהציבור יכול לקלוט) דרשתי עליה, דרשתי מהם לשלוח את בניהם ללמוד בבתי ספר בארץ ודרשתי השקעות בארץ. ציירתי עתיד מזהיר במדינת ישראל, ודברתי על חוסר עתיד בגולה ואפילו באוסטרליה.

עם כל הביקורת שלי, הקו שלי תמיד היה בנוי

על המימרה -

My country right or wrong - my country!

אנו נעביר את הפרוטוקול מדבריו של חבר-הכנסת אלטמן לשר המסחר והתעשייה.

היו"ר י. גורי:

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.15.